

Van Thermen naar Hamam; de culturele dimensie van het centrum

Inleiding

Het artikel "De toekomst van het oude zwembad" van begin december begon met de verwachting, dat de sluiting van De Meer wel eens een 'blessing in disguise' zou kunnen zijn voor onze prachtige stad. Die verwachting werd ontleend aan de multifunctionele geheimen van het gebouw. Het haalt de angel uit de sluiting van De Meer: het wegvallen van het recreatiebad met whirlpool, sauna, stoombad en infraroodcabine. In combinatie met een koud buitenbadje krijgt Culemborg daarmee complete thermale voorzieningen: een warm bad, sauna, stoombad koud buitenbad. Annex is er ruimte voor rust en ontspanning.

Een hamam is een badhuis voor vrouwen, die al dan niet in klein groepsverband, stoombaden nemen, zich kunnen laten scrubben, hun gezichthuid laten reinigen en een soort schoonheidsbehandeling kunnen ondergaan. Zo'n hamam kan verschillende afmetingen hebben dus, klein maar behoorlijk groot. Dit reinigingsritueel is onderdeel van de vijf Zuilen van de Islam. Het romeinse badhuis kende reeds drie ruimten: het caledarium, tepidarium en frigidarium (warm, lauw en koud). De romeinse thermen dienden gezondheid, ontspanning, rust en gesprek. In de oudheid is het badhuis van Rome naar Carthago overgewaaid. De hamam is dus een regelrechte afstammeling van dit romeinse erfgoed.

Oneerlijke concurrentie?

Betekenen de thermen, met name het recreatiebad wel of geen een concurrentie voor De Waterlinie en voor bestaande commerciële thermen?

De verwachting was dat er andere doelgroepen zouden worden aangetrokken dan door De Waterlinie alleen. Zwart-wit geredeneerd: zwemmen is voor de spieren, voor inspanning, thermen zijn voor de huid en voor ontspanning.

Maar er is meer. Het nieuwe zwembad is geschikt voor mannen én vrouwen. Maar er is al gevraagd of er aparte vrouwenzwemuurtjes zijn. Thermen zijn speciaal geschikt voor vrouwen óf voor mannen. Én ze zijn geschikt te maken als 'hamam' voor moslimvrouwen. Kleine commerciële wellness centra zijn er in Houten (26 minuten OV) en bij Tiel (43 minuten). In andere steden doen die hamams het geweldig en wij dachten dat er hier ook potentieel voor is, ook bij de autochtone vrouwen. Hier in Nederland worden moslim-mannen goed bediend door moskee en koffiehuizen. Maar juist de vrouwen missen het ontmoetingspunt van zo'n vrouwenhamam hier erg. Een belangrijke nieuwe doelgroep dus. Tot zover de ideeënvorming tot nu toe.

Cultureel gemis

Er is voor allochtone vrouwen geen ongedwongen ontmoetingspunt in Culemborg, terwijl de mannen elkaar veelvuldig zien in de moskee en elkaar ook veelvuldig thuis opzoeken, waarbij de vrouw des huizes dan haar toevlucht moet nemen tot keuken of slaapkamer. Goed contact in een ongedwongen en gelijkwaardige sfeer tussen allochtone vrouwen onderling en tussen allochtone vrouwen en autochtone vrouwen is echter van groot belang, omdat door onderlinge informatie-uitwisseling de opvoeding, en daarmee de integratie, van de tweede generatie een grotere kans van slagen heeft.

Hoe groot is die behoefte ongeveer? Kan dat exploitatief uit? Bijgevoegde quick scan tabel geeft hierover interessante informatie. In het bovenste deel staan steden met hamam. Voor grote steden als Arnhem en Nijmegen ligt het relatieve aantal Marokkanen en Turken tussen 5 en 8%. Met uitzondering van Amersfoort waar praktisch geen Marokkanen wonen. Voor Oss en zelfs voor Zutphen geldt vooral het absolute aantal. Vergelijken we deze waarden met de gemeenten aan de sprinterlijn Tiel-Utrecht, dan springen Culemborg en Tiel eruit, zowel in absolute als in relatieve zin.

Benadering

Deze hoge cijfers verleggen het accent van 'thermen' naar 'hamam'. De behoefte daaraan is zo groot en de prijzen zo hoog, dat de commercie onze regio daar niet in zal stappen.

Zelfbeheer is een van de nieuwe motoren waarmee dit wel kan. Dit heeft consequenties voor de benadering van het 'natte deel' van het centrum. Het voert onder andere tot een ontwerptraject vanuit

de behoefte aan een hamam bij moslima's en begeleid door vrouwen uit beide bevolkingsgroepen. Het geheel onder de naam 'hamam'.

Hamam aanbod en vraag					
	bev totaal	Marok	Turk	(M+T)	M+T), %
Nijmegen	168.292	3.570	5.349	8.919	5,3
Arnhem	150.823	3.311	8.280	11.591	7,7
Amersfoort	150.897	35	2.213	2.248	1,5
Venlo	100.428	3.064	4.092	7.156	7,1
Zutphen	47.164	274	1.492	1.766	3,7
Oss	84.954	431	4.315	4.746	5,6
Culemborg	27.590	1.996	400	2.396	8,7
Houten	48.421	466	177	643	1,3
Geldermalsen	26.300	321	18	339	1,3
Tiel	41.775	2.047	2.390	4.437	10,6
Cul+Tiel	69.365	4.043	2.790	6.833	9,9